

Huvudman

Södertälje kommun
ann-kristin.frohm@sodertalje.se

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Hölöskolan i Södertälje kommun

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Södertälje kommun att senast **den 3 oktober 2022** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande trygghet och åtgärder mot kränkande behandling. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Södertälje kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Södertälje kommun ska vidta följande åtgärder

Trygghet och åtgärder mot kränkande behandling

1. Se till att utforma skolmiljön så att eleverna tillförsäkras en trygg rastverksamhet. I detta ingår att genomföra de insatser som skolan har beslutat om i planen mot kränkande behandling under kategorin skolans främjande aktiviteter avseende ökad närvaro av vuxna under raster (4 kap. 7 §, 5 kap. 3 §, 6 kap. 7 och 8 §§ skollagen).

2. Se till att skolpersonal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten anmäler detta till rektorn. I detta ingår att vid minst ett tillfälle före den 5 september 2022 klargöra skyldigheten för all skolpersonal att vid kännedom om att en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling göra en anmälan till rektorn. Huvudmannen ska dokumentera hur och när informationen har förmedlats. Dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den 3 oktober 2022 (2 kap. 34 § andra stycket, 6 kap. 5 och 10 §§ skollagen).

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser studiero, extra anpassningar och särskilt stöd.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden våren 2022 inlett en tillsyn av Hölöskolan i Södertälje kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Hölöskolan följer gällande bestämmelser om trygghet, studiero, åtgärder mot kränkande behandling samt extra anpassningar och särskilt stöd.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan, biträdande rektor och rektorn samt genom rast- och lektionsobservationer mellan den 22 februari och den 15 mars 2022. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bl.a. anmälningar om kränkande behandling, beslut om disciplinära åtgärder, plan mot kränkande behandling, betygskataloger och åtgärdsprogram. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Trygghet och åtgärder mot kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Trygghet

Samtliga intervjuade elevgrupper beskriver en grupp elever på högstadiet som orsakar otrygghet under lektioner, i korridorer, i skolmiljön i övrigt och på raster. Exempel som ges på hur dessa elever skapar otrygghet är att det förekommer skadegörelse, att andra elever undviker att svara på frågor för att slippa otrevliga kommentarer och att elever blir "rädda att de ska göra något" om de möter dessa elever eller ser dem röka på skolan. Flera elever pekar även ut flertalet otrygga platser på skolans uteområden, bland annat bakom idrottshallen och på konstgräsplanen samt i skolan. En elev på mellanstadiet uppger även att hen undviker att gå ut på rasterna för att inte bli slagen av elever på högstadiet. Flera elever beskriver samtidigt att det är lugnare nu på skolan än tidigare under läsåret.

Intervjuade lärare på mellan- och högstadiet bekräftar att det finns en grupp elever på högstadiet som orsakar otrygghet på skolan. Lärare uppger att dessa elever orsakar skadegörelse samt hotar lärare verbalt och fysiskt. Vidare att skolan har känt till att det varit problem med dessa elever sedan mellanstadiet. Även representanter för elevhälsan uppger att en grupp elever på högstadiet orsakar otrygghet på skolan. Elevhälsan beskriver även att det finns elever som inte vågar gå igenom entréhallen när det sitter högstadieelever som tillhör gruppen elever som är orsaken till otryggheten på skolan. En representant beskriver även att hen ibland behöver ledsaga elever för att de ska slippa passera otrygga områden på skolan. I intervju bekräftar även rektorn att det finns en grupp högstadieelever som orsakar skadegörelse och som betar sig på ett sätt som får andra elever att bli otrygga. Det finns olika uppgifter om antalet elever på högstadiet som skapar otrygghet. Av personalintervjuer framkommer att det är omkring tio elever medan det i elevintervjuer anges 15 till 30 elever.

Skolinspektionen har även tagit del av Hölöskolans Plan mot diskriminering, trakasserier och annan kränkande behandling för läsåret 2021/22. Planen visar att skolan behöver fortsätta arbetet med att öka elevernas trygghet i skolan, vilket ska göras genom ökad närvaro av vuxna under raster och genom styrda rastaktiviteter. Skolinspektionen har även tagit del av Hölöskolans Handlingsplan mot hot och våld för läsåret 2019/20. Planen identifierar att en risk på skolan är att skolgården och närliggande skog är svåra att överblicka. Detta kräver enligt planen att rastvaktande personal är spridd över hela skolgården med extra kontroll över närliggande skog.

Elever bekräftar i intervjuer bilden av att det saknas personal ute på rasterna, eller att personalen inte har uppsikt över områden där det behövs. Elever beskriver vidare att när det uppstår bråk utomhus så måste eleverna hitta lärare inomhus för att få hjälp. Detta bekräftas även av rektorn.

Av personalintervjuer framgår att det finns ett rastvaktsschema, men att högstadielärarna inte varit schemalagda som rastvakter och att fritidspersonal inte varit tillgängliga när de varit schemalagda som rastvakter. Rektorn uppger att skolan inte har genomfört de rastaktiviteter som enligt planen var planerade. Vidare att skolan behöver se över schemat för rastvakter för att främja en trygghet på raster.

Av Skolinspektionens observationer under flera raster i samband med skolbesöket framkommer att det, med några enstaka undantag, saknas personal ute vid mellan- och högstadiets raster.

Arbetet mot kränkande behandling

Elever från mellan- och högstadiet ger i intervju flera exempel på verbala och fysiska kränkningar som i vissa fall varit upprepade och långvariga, där lärare inte agerar. Eleverna beskriver även att man ibland inte berättar för lärare om händelser som inträffar "eftersom det inte händer något". Rektorn uppger att det kan finnas skillnader i om personalen agerar vid verbala kränkningar. Enligt elevhälsans representanter agerar lärarna vid kränkningar, men att eleverna har upplevelsen att de inte gör det tillräckligt.

Skolinspektionen har den 24 februari 2022 även begärt in samtliga anmälningar av kränkande behandling under läsåret 2021/22. Av drygt 30 anmälningar är tre verbala kränkningar och övriga är fysiska eller fysiska och verbala kränkningar. En lärare uppger samtidigt i intervju att det finns elever som har kränkts, men att hen inte anmält det. En annan lärare uppger att hen inte vet hur hen ska göra en anmälan av kränkande behandling. Representanter för elevhälsan bekräftar att det förekommer verbala såväl som fysiska kränkningar som inte anmäls. Enligt rektorn förekommer det verbala kränkningar på skolan men att de sällan anmäls.

Rättslig reglering

Enligt 2 kap. 9 § skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en förskole- eller skolenhet ledas och samordnas av en rektor.

Av 2 kap. 34 § skollagen följer att huvudmannen ska se till att personalen som har hand om utbildningen i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt skollagen ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska även se till att all personal i den verksamhet som huvudmannen har ansvar för enligt skollagen har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Av 5 kap. 3 § skollagen framgår att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Enligt 5 kap. 6 skollagen får rektorn eller en lärare vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. I läroplanen (förordning [SKOLFS 210:37] om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet med bilaga, nedan Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar) anges att rektorn har ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

Av förarbetena till skollagen framgår bland annat följande gällande skolans arbete kring trygghet. Det är skolans, och ytterst rektorns, ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. Det förebyggande arbetet är centralt. En viktig grund för att åstadkomma trygghet och studiero i skolan är en aktiv dialog mellan elever, mellan elever och lärare eller annan personal om de gemensamma värden som ska gälla. Att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet utgör grunden för en

trygg och utvecklande studiemiljö. Rutiner för att säkerställa samverkan och kommunikation mellan elever, lärare och annan personal är också centrala inslag i det förebyggande och långsiktiga arbetet. Rektorns skyldighet att se till att elevers behov av stöd utreds och att stödåtgärder kommer till stånd för elever i behov av stöd är självfallet även det en del i arbetet med att skapa en trygg och stimulerande studiemiljö för alla elever (prop. 2009/10:165 s. 319 f.).

Enligt 6 kap. 5 § skollagen ansvarar huvudmannen för att personalen fullgör de skyldigheter som anges i 6 kap., när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget. Av läroplanen framgår även att alla som arbetar i skolan aktivt ska motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper (Lgr 11, 2.1 Normer och värden).

Av 6 kap. 6 § skollagen följer att huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Enligt 6 kap. 7 § skollagen ska huvudmannen se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. Vidare följer av 6 kap. 8 § skollagen att huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året.

Enligt 6 kap. 10 § skollagen är en lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister när det gäller att tillförsäkra alla elever på Hölöskolan en skolmiljö som präglas av trygghet. Skolinspektionens utredning visar att det finns en grupp elever på skolan som påverkar tryggheten negativt. Detta drabbar främst elever på mellanstadiet och högstadiet, vilket ger konsekvenser som otrygghet vid undervisningen i klassrummen, i skolmiljön i övrigt och under raster. Vidare framgår av utredningen att skolan har identifierat ett behov av trygghetsfrämjande åtgärder bland annat i form av utökad personalnärvaro på raster men dessa åtgärder har inte genomförts.

Skolinspektionen bedömer dessutom att Hölöskolan brister i sitt arbete mot kränkande behandling. Av Skolinspektionens utredning framgår att det förekommer kränkningar, framför allt verbala men även fysiska, som inte anmäls till rektor.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Södertälje kommuns verksamhet vid Hölöskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller trygghet och åtgärder mot kränkande behandling. Det finns därför skäl att förelägga Södertälje kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Områden utan konstaterade brister

Extra anpassningar och särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av den dokumentation Skolinspektionen tagit del av samt av intervjuer med lärare, representanter för elevhälsan, rektor och biträdande rektor framkommer följande. Lärarna använder de nationella kartläggningsmaterialen i förskoleklass, de nationella bedömningsstöden i årskurs 1 och de nationella proven i årskurs 3. Om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås sätts extra anpassningar in. Lärare anmäler till elevhälsan, där specialpedagogisk kompetens ingår, att elever trots extra anpassningar riskerar att inte uppnå kunskapskraven. Efter att eleven diskuterats på elevhälsomöte beslutar rektor om utredning av behov av särskilt stöd. Utredningen följs av ett beslut om eventuellt åtgärdsprogram, innehållande en överklagandehänvisning. Det har av utredningen inte framkommit annat än att elevens vårdnadshavare får ta del av beslut om åtgärdsprogram.

Rättslig reglering

Förskollärare och lärare ska använda de nationella kartläggningsmaterialen i förskoleklass, de nationella bedömningsstöden i årskurs 1 och de nationella proven i årskurs 3 (8 kap. 2–3 §§, 9 kap. 20, 21 och 22 b–c §§ skolförordningen [2011:185] samt Skolverkets föreskrifter om obligatoriska nationella kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och i matematiskt tänkande i förskoleklass, Skolverkets föreskrifter om obligatoriska nationella bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik i årskurs 1 i grundskolan samt Skolverkets föreskrifter om nationella prov i årskurs 3, 6 och 9 i grundskolan läsåret 2021/2022).

Om det utifrån nationella kartläggningsmaterial, nationella bedömningsstöd eller nationella prov finns en indikation på att en elev inte kommer nå kunskapskraven i aktuella ämnen ska ansvarig förskollärare eller lärare, i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens, göra en särskild bedömning av elevens kunskapsutveckling (3 kap. 4 och 4 a §§ skollagen).

Om det efter en sådan bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppnå de kunskapskrav som anges där ska det skyndsamt planeras sådant stöd som anges i 5 § eller göras en anmälan till rektorn enligt 7 § (se 3 kap. 4 § skollagen).

I slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet i grundskolan ska det genomföras en uppföljning av de extra anpassningar som getts i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik. Resultatet av denna uppföljning ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs (3 kap. 4 b § skollagen).

Om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt (3 kap. 5 § 1–2 stycket skollagen).

Om det framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen enligt 5 §, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt (3 kap. 7 § skollagen).

Efter varje utredning av en elevs behov av särskilt stöd ska rektorn fatta beslut om att utarbeta åtgärdsprogram eller besluta att inte utarbeta ett åtgärdsprogram. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Rektorn får inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges enligt 3 kap. 11, 11a eller 12 §§ skollagen. Elevens och elevens vårdnadshavare ska underrättas om det fullständiga innehållet i beslutet och hur det går till att överklaga beslutet till Skolväsendets överklagandenämnd (3 kap. 9 §, 2 kap. 10 §, 29 kap. 10 § skollagen och 33 § förvaltningslagen [SFS 2017:900]).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Södertälje kommun brutit mot bestämmelserna när det gäller extra anpassningar och särskilt stöd. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Studiero

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av den dokumentation Skolinspektionen tagit del av samt av intervjuer med elever, lärare, elevhälsa och rektor framkommer att skolan har gemensamma ordningsregler. Enligt rektorn används disciplinära åtgärder såsom utvisning och kvarsittning mycket sällan. Studieron beskrivs i intervjuerna som i regel god. Skolinspektionens lektionsobservationer bekräftar denna bild.

Rättslig reglering

Ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet. Rektorn beslutar om ordningsregler (se 5 kap. 5 § skollagen).

Rektorn eller en lärare får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. Enligt de förutsättningar som anges i 7–23 §§ får det beslutas om utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid en annan skolenhet, avstängning och omhändertagande av föremål (se 5 kap. 6 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Södertälje kommun brutit mot bestämmelserna när det gäller studiero. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet har fattats av utredare Tonny Johansson.

Utredare Lars-Henrik Bergström har varit föredragande i ärendet.

I ärendets slutliga handläggning har även utredare Ellen Delby Susic och utredare Luca Nesi medverkat.